

●
● Oriënteren in
● de praktijk

De vmbo Carrousel binnen een leerroute praktijknabije LOB

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

Oriënteren in de praktijk

De vmbo Carrousel binnen een leerroute praktijknabije LOB

Nynke Jansma en Jan van Hilten

Januari 2009

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

© 2009 Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Mits de bron wordt vermeld is het toegestaan om zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren dan wel op andere wijze te verveelvoudigen.

Auteurs: Nynke Jansma en Jan van Hilten

Met dank aan:

Projectleden LOB: Edith Fernandes; Viola van Lanschot Hubrecht; Victor Schmidt;
Jan Sniekers

Stuurgroep vmbo Carrousel in Groningen/Drenthe

Gomarus College, Groningen
Roelof van Echten College, Hoogeveen
Ubbo Emmius, Winschoten

Informatie:

SLO
Secretariaat afdeling vmbo-mbo
Postbus 2041, 7500 CA Enschede
Telefoon (053) 4840 663
Internet: www.slo.nl
E-mail: vmbo-mbo@slo.nl

AN: 5.4625.168

Inhoud

Inleiding	5
1. Uitgangspunten voor een leerroute praktijknabije LOB	7
1.1 De ontwikkeling van loopbaancompetenties	7
1.2 Een loopbaangerichte leeromgeving	8
1.3 Reflectie en begeleiding	8
2. Vormgeven van een leerroute praktijknabije LOB met gebruikmaking van de vmbo Carrousel	9
2.1 De vmbo Carrousel in relatie tot de kenmerken van praktijknabije en vraaggestuurde LOB	9
2.2 De vmbo Carrousel in de leerroute LOB	10
3. Tot slot	15
Literatuurlijst	17
Bijlage	19

Inleiding

Loopbaanoriëntatie en -begeleiding is de laatste jaren, zeker voor het vmbo, steeds meer op de agenda komen te staan. Leerlingen moeten in hun schoolloopbaan op vrij jonge leeftijd al belangrijke keuzes maken en het staat vast dat zij ook in hun latere loopbaan geconfronteerd zullen blijven worden met heel veel keuzemogelijkheden en met de noodzaak tot het maken van keuzes. Een goede LOB draagt bij aan het voorkomen van schooluitval (bij de overgang naar het mbo of later in het mbo) en onnodig switchen van opleiding.

Scholen hebben de verplichting om LOB aan te bieden. Dit staat verwoord in de preambule van de vmbo-examenprogramma's, waarin als algemene onderwijsdoelen onder andere worden genoemd: *Leren reflecteren op het leer- en werkproces* en *Leren reflecteren op de toekomst*. Hiernaast maakt *Oriëntatie op leren en werken* of *Oriëntatie op de sector* deel uit van de eindtermen van elk vak of beroepsgericht programma in het vmbo. Deze oriëntatie is dus wettelijk voorgeschreven. De regelgeving laat bovendien zien dat LOB niet beschouwd kan worden als een apart 'vak', maar dat het vorm dient te krijgen in het hele onderwijsprogramma. Alle docenten moeten werken aan de onderwijsdoelen van de preambule en de eindtermen, dus ook aan LOB.

Ook de Adviesgroep vmbo onderschrijft het belang van LOB en pleit in *Vensters op de toekomst van het vmbo* (Adviesgroep vmbo, 2008) voor een intensivering ervan binnen vmbo en vervolgonderwijs, met gedeelde verantwoordelijkheid voor de doorlopende leerloopbaan van de vmbo-leerling.

Voor SLO (werkzaam in opdracht van het Ministerie van OC&W) is LOB al een aantal jaren een belangrijk thema. Zo is in 2007 onder andere een leerroute praktijknabije LOB ontwikkeld voor de theoretische leerweg (SLO, 2008). Eén van de opdrachten in 2008 was te onderzoeken hoe de vmbo Carrousel opgenomen kan worden in een leerroute LOB voor de basis- en kadergerichte leerweg.

De vmbo Carrousel is in 2005 ontstaan als een samenwerkingsverband van vmbo-scholen en instellingen in de sector Zorg en Welzijn in de provincies Groningen en Drenthe. De belangrijkste reden om te gaan samenwerken was van organisatorische aard. Instellingen werden geconfronteerd met veel verzoeken van scholen voor stages, excursies en dergelijke. Scholen hadden grote moeite om voldoende stageplaatsen te vinden, de stages te organiseren en een goede invulling te geven aan een oriëntatie op de beroepspraktijk. Via een centrale coördinatie worden scholen nu gekoppeld aan instellingen en bezoeken de leerlingen de verschillende instellingen (de Carrousel). Dit zorgt voor een betere organisatie met meer rendement. Deze werkwijze heeft intussen op veel plaatsen in het land navolging gekregen. De onderwijskundige inbedding van de vmbo Carrouselactiviteiten verdient echter nog aandacht.

Dankzij facilitering vanuit de stuurgroep van de vmbo Carrousel in Groningen/Drenthe kon een drietal scholen participeren in het SLO-project. De opbrengst voor hen is vooral geweest dat zij hun visie op LOB hebben aangescherpt en handvatten hebben gekregen voor het verder invullen van hun programma LOB. Aan de stuurgroep is aan

het eind van het jaar een aantal aanbevelingen gedaan, waarin men zich goed bleek te herkennen.

SLO heeft de ervaringen in het project verwerkt in de voor u liggende handreiking, waarin wordt uitgewerkt hoe de vmbo Carrousel een plaats kan hebben binnen een leerroute praktijk nabije LOB.

1. Uitgangspunten voor een leerroute praktijknabije LOB

De uitgangspunten voor de vormgeving van een leerroute praktijknabije LOB worden hieronder besproken aan de hand van drie hoofdpunten:

- De ontwikkeling van loopbaancompetenties.
- De noodzaak van een loopbaangerichte leeromgeving.
- Reflectie en begeleiding.

1.1 De ontwikkeling van loopbaancompetenties

De definitie van LOB die door de Adviesgroep vmbo gegeven wordt, luidt:

We beschouwen loopbaanoriëntatie en -begeleiding als het geheel van activiteiten waarmee de school elke leerling toerust met 'loopbaancompetenties (..)'. (Adviesgroep vmbo, 2008)

Het doel van LOB is dus veel breder dan alleen het begeleiden van het keuzep proces van de leerling in het kader van zijn schoolloopbaan. Het gaat om competenties die hij gedurende zijn hele leerloopbaan, maar ook daarna, in zijn arbeids- en levensloopbaan, kan gebruiken om tot goede keuzes te komen. Kuijpers, Meijers en Bakker (2006) onderscheiden vijf loopbaancompetenties:

Capaciteitenreflectie	Onderzoeken waar je goed of minder goed in bent.
Motievenreflectie	Onderzoeken wat belangrijk voor je is, wat je drijfveren zijn.
Werkexploratie	Onderzoeken van werk en beroepen; zicht krijgen op wat dit van je vraagt en wat de essentie ervan is.
Loopbaansturing	Keuzes maken, acties ondernemen om je eigen loopbaan te sturen.
Netwerken	Contacten opbouwen en onderhouden die je kunnen helpen om je weg te vinden.

Leerlingen zijn in staat hun loopbaan te sturen, als ze deze competenties in samenhang met elkaar kunnen inzetten. Wanneer zij kunnen nadenken over hun capaciteiten en motieven, mogelijkheden op de arbeidsmarkt kunnen onderzoeken en daarvoor de juiste kanalen (contacten) kunnen benutten, zijn ze in staat om goede keuzes te maken en hun doelen te bereiken.

De leerling ontwikkelt zijn loopbaancompetenties niet alleen bij specifieke LOB-activiteiten. Alle soorten activiteiten, binnen en buiten de school, kunnen bijdragen aan competentieontwikkeling. Voorwaarde is wel dat daarbij sprake is van reflectie. Het is een belangrijke opdracht voor de school om leerlingen te leren reflecteren en hen hier steeds toe uit te nodigen.

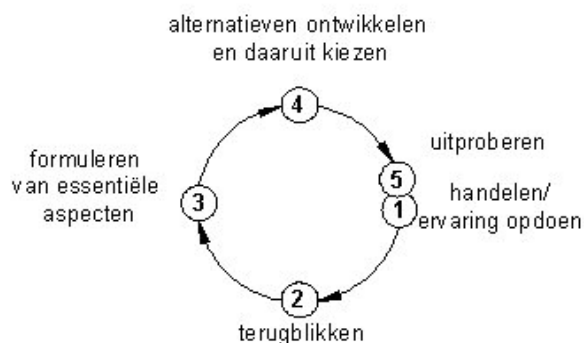
1.2 Een loopbaangerichte leeromgeving

Voor een optimale ontwikkeling van loopbaancompetenties is een loopbaangerichte leeromgeving nodig. Hieronder verstaan wij, in navolging van Kuijpers, Meijers en Bakker (2006), een leeromgeving die:

- Praktijknabij is, dat wil zeggen dat geleerd wordt met levensechte taken en in veelvuldig contact met de (beroeps)praktijk.
- Dialogisch is, dat wil zeggen dat de leerling steeds in dialoog is met zichzelf en met anderen (onder wie de begeleider in de school) over de opgedane ervaringen.
- Ruimte biedt voor vraagsturing, dat wil zeggen dat de leerling mogelijkheden heeft om keuzes te maken bij de invulling van zijn leeractiviteiten en zo invloed heeft op zijn eigen leerproces.

1.3 Reflectie en begeleiding

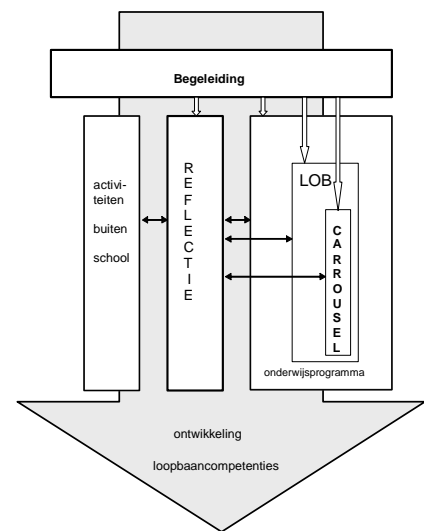
Uitgangspunt bij reflectie is dat de leerling een verband legt tussen zijn ervaring en zijn eigen persoon, met het doel hiervan te leren. Hij blikt terug op een concrete ervaring, verbindt deze met eerdere ervaringen, met zijn eigen capaciteiten, waarden, mogelijkheden en hij legt een lijn naar toekomstige activiteiten. Dit is een cyclisch proces, dat wordt weergegeven in de reflectiecirkel van Korthagen (2002).

In de begeleiding is de dialoog essentieel. Het gaat dan om echte gesprekken, dus geen eenrichtingsverkeer waarbij de docent de leerling adviseert, maar coaching, waarbij de docent de leerling ertoe brengt zijn ervaringen betekenis te geven en te ontdekken waarvoor hij in beweging wil komen en hoe hij zijn doel kan bereiken.

2. Vormgeven van een leerroute praktijknabije LOB met gebruikmaking van de vmbo Carrousel

De hierboven beschreven uitgangspunten worden samengevat in de bijgaande afbeelding. Het model laat zien dat de ontwikkeling van loopbaancompetenties een proces is dat zich op verschillende plaatsen afspeelt: alle onderwijsactiviteiten (binnenschools en buitenschools) dragen eraan bij, maar ook andere activiteiten van de leerling zelf, buiten de school. De begeleider gaat met de leerlingen in gesprek en zet hen aan tot reflectie, waardoor de activiteiten betekenis krijgen voor hun loopbaan. Concreet: ook bij het beoefenen van een hobby of bij een baantje op zaterdag doen leerlingen ervaringen op waardoor zij zich ontwikkelen. Door te reflecteren op deze ervaringen wordt voor henzelf steeds helderder wat bij hen past, waar zij goed in zijn en waar hun passie ligt. Dit helpt hen bij het zetten van volgende stappen.

Een leerroute LOB is onderdeel van het onderwijsprogramma en omvat activiteiten die erop gericht zijn dat leerlingen beroeps- en opleidingsbeelden ontwikkelen, waardoor zij tot een goede keuze kunnen komen. Het is van belang dat de activiteiten in het kader van de vmbo Carrousel geïntegreerd zijn in de leerroute LOB. De leerlingen moeten zien dat het geen losstaande uitjes zijn, maar activiteiten die van belang zijn voor hun keuzeprocessen.

In paragraaf 2.1 houden wij de vmbo Carrousel kort tegen het licht in relatie tot dit model.

In paragraaf 2.2 wordt aangegeven wat de plaats van de vmbo Carrousel kan zijn in de verschillende fasen van de leerroute.

2.1 De vmbo Carrousel in relatie tot de kenmerken van praktijknabije en vraaggestuurde LOB

Kenmerkend voor een praktijknabije en vraaggestuurde LOB is dat de leerling ervaringen opdoet in de praktijk en veelvuldig in contact komt met beroepsbeoefenaren, waarbij zijn leervaag als uitgangspunt genomen wordt. Door in gesprek te gaan met beroepsbeoefenaren en zelf activiteiten uit te voeren die representatief zijn voor een bepaalde beroepsgroep ontdekt de leerling wat het werk inhoudt, welke werkzaamheden verricht dienen te worden en wat de leuke en minder

leuke kanten van een bepaald beroep zijn. Ook komt hij in aanraking met beroepsdilemma's. Vervolgens reflecteert hij op deze ervaringen, stelt zich vragen als: Kan ik dit? Wil ik dit? Past dit bij mij? Wil ik me hiervoor inspannen? Hierbij wordt een relatie gelegd tussen theorie en praktijk en tussen school en vervolgopleidingen. Praktijk nabij LOB stelt de leerling zo in de gelegenheid om beroeps- en opleidingsbeelden te ontwikkelen.

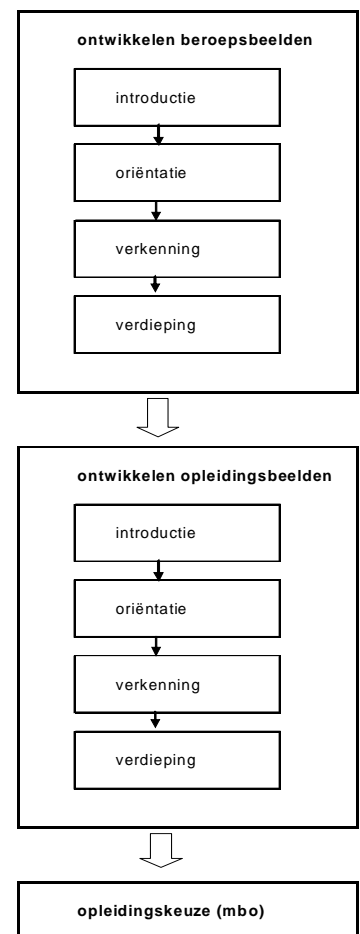
De vmbo Carrousel sluit goed aan bij de vereiste van praktijk nabijheid: de leerlingen worden ontvangen in instellingen of bedrijven, komen in contact met beroepsbeoefenaren en worden (als het goed is) in de gelegenheid gesteld om zelf taken uit te voeren. Het is aan de school om deze ervaringen te omgeven met een op reflectie gerichte begeleiding.

Reflectie is voor de leerlingen niet vanzelfsprekend, ook hebben ze er vaak weerstand tegen. Deze weerstand kan verkleind worden door hen keuzemogelijkheden te bieden bij vervolgoctiviteiten, hen te laten merken dat de uitkomsten van hun reflectie ertoe doen, met andere woorden. Bij de vmbo Carrousel kan ruimte gecreëerd worden voor vraagsturing als instellingen bereid zijn om leerlingen in kleinere groepjes (of eventueel individueel) in contact te brengen met beroepsbeoefenaren en werkzaamheden te laten verrichten die passen bij hun interesse en capaciteiten.

2.2 De vmbo Carrousel in de leerroute LOB

In de afbeelding hiernaast wordt de leerroute LOB weergegeven, waarin de ontwikkeling van beroeps- en opleidingsbeelden in vier fasen verloopt. De leerling voert in elke fase activiteiten uit, reflecteert daarop en bepaalt, afhankelijk van zijn ontwikkeling, welke vervolgstappen hij zet. Het proces zal niet altijd zo lineair verlopen als de afbeelding laat zien. Onder invloed van opgedane ervaringen kunnen leerlingen soms terugkeren naar eerdere fasen of juist sneller gaan en eventueel een stap overslaan. Zo kan een dag meelopen in de zorg (in de verkenningsfase) een leerling een grote schok bezorgen: 'Is dat zó?! Maar dan is het toch niets voor mij!' Zo'n leerling gaat zich dan opnieuw oriënteren, of andere, misschien aanpalende, beroepen verder verkennen.

Het is in de werkelijkheid meestal niet zo dat het proces van het ontwikkelen van opleidingsbeelden pas start nadat alle fasen in de ontwikkeling van beroepsbeelden zijn doorlopen. De leerling komt via de LOB-activiteiten al in gesprek met beroepsbeoefenaren en kan met hen ook praten over de benodigde opleidingen. Soms zijn er ook al contacten met mbo-deelnemers.

In het overzicht hieronder wordt per fase van de leerroute aangegeven wat de plaats en functie van de vmbo Carrousel hierbij kan zijn. De Carrouselactiviteiten passen met name in de fasen Oriëntatie en Verkenning. Door een invulling op maat zijn ook verdiepende activiteiten mogelijk.

We gaan ervan uit dat de Carrouselbezoeken op school worden voorbereid en dat er naderhand verwerking (waaronder reflectie) plaatsvindt. Uiteraard zullen er naast de Carrousel ook nog andere LOB-activiteiten zijn.

De omschrijvingen van de doelen van de verschillende fasen zijn overgenomen uit 'Praktijk nabije LOB in de theoretische leerweg' (SLO, 2008)

Ontwikkeling beroepsbeelden

<p>Introductie</p>	<p><i>Doel: Zelfbeeld verkennen. Eerste verkenning van de eigen mogelijkheden en interesses en reflectie op de eigen ervaringen in relatie tot de wereld van arbeid en beroep.</i></p> <p>Deze fase dient vooraf te gaan aan de activiteiten van de vmbo Carrousel, zodat leerlingen de Carrouselervaringen direct kunnen verbinden met wat zij al weten over zichzelf (reflectie).</p> <p>In het kader van de sectorkeuze in het tweede leerjaar is, als het goed is, al een begin gemaakt met het verkennen van het zelfbeeld. Vanaf de start van leerjaar 3 kan al gereflecteerd worden op de ervaringen die de leerlingen opdoen bij de beroepsgerichte vakken.</p> <p>De leerlingen beginnen over het algemeen in de tweede helft van het derde leerjaar aan de Carrousel.</p>
<p>Oriëntatie</p>	<p><i>Doel: Oriëntatie op de wereld van arbeid en beroep. Leerlingen verbreden hun horizon en maken kennis met bedrijven en instellingen in de buurt van de school. Zij spiegelen hun ervaringen aan de eigen interesses en kunnen op basis van hun interesses aangeven wat zij verder willen verkennen.</i></p> <p>De vmbo Carrousel kan een belangrijke bijdrage leveren aan deze fase. De leerlingen bezoeken meestal groepsgewijs instellingen of bedrijven. Het is aan te bevelen dat deze een breed beeld geven van de beroepen en werkzaamheden die er voorkomen. Zo heeft een ziekenhuis ook een receptie, financiële administratie, keuken, tuinen, enzovoort. Op deze manier maken de leerlingen in korte tijd kennis met veel beroepen.</p> <p>Redenen voor een brede oriëntatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er zijn altijd leerlingen die niet (meer) voelen voor de sector. Soms kiezen leerlingen een sector puur vanwege het karakter of de ligging van de school. Ook kunnen hun voorkeuren veranderen. Dit laatste leidt vanwege praktische kanten lang niet altijd tot switchen op het vmbo, wel tot niet verwante doorstroom. Deze leerlingen hebben veel belang bij een brede kennismaking met de instelling of het bedrijf. • Leerlingen die denken al een keus gemaakt te hebben, worden

	<p>door een brede oriëntatie nog eens goed aan het denken gezet. Niet zelden blijken keuzes op te weinig kennis van het betreffende beroep gebaseerd te zijn.</p> <p>Vorbereiding op de Carrouselbezoeken. Bij de voorbereiding kan ook breed gekeken worden; zo kunnen leerlingen van tevoren in beeld proberen te brengen welke werkzaamheden en beroepen er allemaal voorkomen in de instelling of het bedrijf dat ze gaan bezoeken. Ook kan de leerling vanuit zijn kennis van de eigen voorkeuren of sterke kanten al gericht nadenken over bijvoorbeeld vragen die hij zou willen stellen.</p>
<p>Verkenning</p>	<p><i>Doel: Verkenning van enkele beroepen en werkzaamheden. Dit onderdeel is erop gericht leerlingen een realistische indruk te geven van beroepssituaties en hen de positieve en negatieve kanten van een beroep te laten ontdekken. Na deze ervaring maken leerlingen de balans op: wat wil ik op basis van mijn ervaringen in het vervolg van het LOB-traject nader onderzoeken?</i></p> <p>Ook voor deze fase is de vmbo Carrousel van belang. Bij Carrouselbezoeken worden vaak doe-activiteiten georganiseerd, er is contact met beroepsbeoefenaars en in sommige gevallen ook met cliënten.</p> <p>Aanbeveling: ruimte voor vraagsturing. Het is belangrijk om hier zoveel mogelijk aan te sluiten bij de interesses en capaciteiten van de leerlingen (dus hen te laten kennismaken met die werkzaamheden die het meest aansluiten bij hun voorkeuren en/of capaciteiten. Dit motiveert hen en leidt eerder tot reflectie. Daarnaast kan het sommige leerlingen ook confronteren met de keuzes die ze al gemaakt (denken te) hebben. Voor de instellingen (en de scholen) vergt deze aanpak natuurlijk wel wat tijd en aandacht. Daar staat tegenover dat zij te maken krijgen met meer geïnteresseerde en gemotiveerde leerlingen, wat prettiger werkt en als zinvoller ervaren wordt door de eigen medewerkers. Wanneer instellingen of bedrijven geen mogelijkheden zien om leerlingen min of meer op maat te bedienen, moet goed overwogen worden welke leerlingen men wel of niet mee laat gaan naar de Carrouselactiviteiten. Het leidt aan beide zijden tot frustraties als leerlingen die al een redelijk beeld hebben van de kant die zij op willen, gedwongen worden mee te gaan naar werksoorten waar zij "niets mee hebben".</p> <p>Ook hier is voorbereiding op school en verwerking en reflectie achteraf natuurlijk belangrijk, evenals een goede inbedding in overige LOB-activiteiten. (in de bijlage is een voorbeeld te vinden van een reflectieformulier)</p> <p>Overigens: scholen brengen hun leerlingen naast de vmbo Carrousel ook op andere manieren in contact met beroepsbeoefenaars en de beroepspraktijk, bijvoorbeeld door</p>

middel van buitenschoolse werkplekken (scholengemeenschap Ubbo Emmius in Winschoten). Leerlingen worden zodoende in de gelegenheid gesteld allerlei activiteiten in de verkennende sfeer te doen zoals observeren, interviewen, vergelijken en onderzoeken.

Verdieping

***Doel:** Onderzoeken en ervaren van diverse aspecten van een beroep. Hier voeren leerlingen beroepsspecifieke activiteiten uit, hetzij echt hetzij gesimuleerd, als 'beroepsbeoefenaar' voor een bedrijf waarin zij geïnteresseerd zijn. Na deze ervaring maken leerlingen de balans op. Wat betekent deze ervaring voor mij en het vervolg van mijn LOB-traject?*

De huidige werkwijze van de vmbo Carrousel is minder geschikt voor verdiepende activiteiten, al zoeken scholen (docenten) en instellingen in het verlengde van de Carrouselbezoeken soms wel samen naar mogelijkheden om individuele leerlingen verdiepende activiteiten te laten uitvoeren.

Intussen zijn er wel andere onderdelen van het onderwijsprogramma waar verdiepende activiteiten mogelijk zijn. Zo hebben de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg over het algemeen nog wel een stage in het vierde leerjaar; de ervaringen die de leerlingen daar opdoen kunnen natuurlijk ook benut worden voor LOB. En daarnaast zijn er mogelijkheden zoals de eerder genoemde optie om te werken met werkplekken buiten school.

Nog een andere manier om dit doel te bereiken is bedrijvigheid in de school te halen via een servicebureau in de school waar personen en bedrijven opdrachten neer kunnen leggen. Het vraagt een andere manier van organiseren om dit op grote schaal te doen.

3. Tot slot

Hierboven is getoond hoe de vmbo Carrousel geïntegreerd kan worden in een leerroute praktijknabije LOB. Aan de stuurgroep van de vmbo Carrousel in Groningen/Drenthe zijn aanbevelingen gedaan om met name de fasering van de leerroute meer tot uiting te laten komen en meer vraaggestuurd te werken. Naarmate leerlingen meer op maat bediend kunnen worden, zullen de motivatie en het plezier bij zowel de leerlingen als de ontvangende partijen groeien, wat ook voor de docenten beter werkt.

In 2009 zullen SLO, de stuurgroep en de scholen in Groningen en Drenthe verder werken aan instrumenten en werkwijzen om deze leerroute voor de docenten en andere betrokkenen verder in te vullen.

Literatuurlijst

Adviesgroep vmbo (2008). Vensters op de toekomst van het VMBO. Den Haag.

Korthagen, F. & Vasalos, A. (2002). Niveaus in reflectie: naar maatwerk in begeleiding. *VELON-Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 23(1).

Kuijpers, M., Meijers, F. & Bakker, J. (2006). *Krachtige loopbaangerichte leeromgevingen in het (v)mbo: hoe werkt het?* Driebergen: HPBO.

Lanshot Hubrecht, V. van, Sniekers, J. & Hilten, J. van (2008). *Praktijk nabije LOB in de theoretische leerweg*.

Bijlage

Reflectieformulier van: (je naam)

Vul dit formulier in na afloop van een Carrouselactiviteit (vul alle vragen/vakjes in).

Je gebruikt dit formulier om terug te kijken op de Carrouselactiviteit.
Je denkt na over wat er voor jou belangrijk is als je moet kiezen voor een opleiding en beroep.

Tip: Gebruik dit formulier tijdens de begeleidingsgesprekken met je mentor en bewaar dit formulier in je portfolio/talentenmap.

Het bezoek

Waar ben je geweest?	Instelling:
Wanneer ben je geweest?	Datum:
Hoelang ben je geweest?	Vanuur totuur

Jouw voorbereiding

Heb je de website bekeken?	☐ ja ☐ nee
Welke verwachting had je van het bezoek?	☐ uitdagend ☐ spannend ☐ leerzaam ☐ saai ☐
Heb je de lesbrief gemaakt?	☐ ja ☐ nee

A. Wat was er aan de orde?

	Wat heb je tijdens dit bezoek gedaan, gezien en gehoord?	Was dit nieuw voor je?
1.		Ja / Nee
2.		Ja / Nee
3.		Ja / Nee
4.		Ja / Nee
5.		Ja / Nee
6.		Ja / Nee
7.		Ja / Nee

B. Wat is het belang daarvan?

Zijn je verwachtingen over het bezoek uitgekomen?	
Wat was er anders dan je gedacht had?	

Welke beroepen ben je tegengekomen?

	Beroepen die je bent tegengekomen	Spreekt dit beroep je aan?	Leg uit waarom het beroep je wel of niet aanspreekt.	Welke opleiding is hiervoor nodig, denk je?
1		☐ ja ☐ nee		
2		☐ ja ☐ nee		
3		☐ ja ☐ nee		

C. Welke conclusies trek je?

Het onderdeel dat je het <i>leukste</i> vond was:	
Waarom vond je dit het <i>leukste</i> onderdeel?	
Het onderdeel dat je het <i>minst leuk</i> vond was:	
Waarom vond je dit het minst leuk?	

Wat ging <i>goed</i> tijdens dit bezoek?	
Waarom ging dit goed?	
Wat ging <i>niet goed</i> of <i>minder goed</i> tijdens dit bezoek?	
Waarom ging dit niet of minder goed?	

Beschrijf jouw houding tijdens dit bezoek.	
Wat vonden de begeleiders van jouw inzet en gedrag?	

Wat heb je van dit bezoek geleerd over jouw sterke en zwakke kanten?	
Wat ga je de volgende keer anders doen?	

D. Welke doelen stel je?

	Van welke beroepen zou je meer willen weten?	Met wie wil je in contact komen?	Waar wil je zelf ervaring mee opdoen?
1			
2			
3			

a Afspraken maken en vastleggen

	Waar wil je aan werken?	Hoe ga je dit aanpakken?
1		
2		
3		
4		
5		

SLO is het nationaal expertisecentrum voor leerplan-ontwikkeling. Al 30 jaar geven wij inhoud aan leren en innovatie in de driehoek tussen overheid, wetenschap en onderwijspraktijk. Onze expertise bevindt zich op het terrein van doelen, inhouden en organisatie van leren. Zowel in Nederland als daarbuiten.

Door die jarenlange expertise weten wij wat er speelt en zijn wij als geen ander in staat trends, ontwikkelingen en maatschappelijke vraagstukken te duiden en in een breder onderwijskader te plaatsen. Dat doen we op een open, innovatieve en professionele wijze samen met beleidsmakers, scholen, universiteiten en vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven.

SLO

Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40
F 053 430 76 92
E info@slo.nl

www.slo.nl

slo